

De strijd tegen het nieuwe.

***Wat nieuw is vindt altijd bestrijders
En het komt vaak niet op in bun geest
Dat het oude, waarmee zij zoo dwepen,
Toch ook eens wat nieuws is geweest.***

.....
(Hierna volgt een lang verhaal over de algemene neiging van de mens, om tegen ingrijpende veranderingen te zijn. Door de slechte kopie is deze tekst niet overgenomen, wel het als slot gebruikte voorbeeld van tegenwerking bij de oprichting van het eerste handkrachtfabriekje te Tungelroy - dit bestond in 1917 25 jaar!)

.....
Eerste fabriekje in Limburg – Tungelroy

En daarom is het wel eens goed de dwaasheden, welke op dit gebied worden begaan, met een voorbeeld in het, licht te stellen. Ik ontleen dit voorbeeld aan een brochure, uitgegeven naar aanleiding der herdenking van het 25-jarig bestaan der eerste Coöperatieve Zuivelfabriek in Limburg, namelijk die te Tungelroy, welk in een boekje, geschreven door W. Verhey, wordt beschreven!

De tegenwoordige zuivelconsulent – *J. J. Ament* - in Limburg, destijds hoofd der school te Tungelroy. Heeft op het tot stand komen dier fabriek een grooten invloed uitgeoefend. Hij is de „meester”, waar van in de onderstaande aanhaling wordt gesproken. Die aanhaling getuigt verder in den gang van mijn betoog voor zich zelve. Opgemerkt zij nog dat met draaien en machines, bedoeld wordt op een handkrachtmachine, die aanvankelijk in het bakhuis van den voorzitter werd geplaatst, omdat er geen gebouw was.

„Er waren veel technische moeilijkheden, maar deze waren nog te overwinnen. De leden lieten zich hierdoor niet afschrikken. Erger was echter wat men te verduren had van den kant der burgers en bevooroordeelde boeren. De laatsten vormden hemeltergend dat men zoo met de voorvaderlijke gebruiken brak. Anderen maakten de zaak verdacht, door te vertellen, dat voor zulke boter niet anders kun verkrijgen dan door geheime middelen, door giftige stoffen aan de melk toe te voegen, immers ‘t draaien kon ‘t niet alleen doen.

Kalveren, die de ondermelk van zulke bewerkte melk zouden drinken, zouden kapot gaan: menschen die deze boter zouden gebruiken, zouden ziek worden. Men beweerde zelfs dat kinderen die gevoed werden met ondermelk, de tering zouden krijgen. Een leverancier uit Stramproy moest ophouden met het leveren van melk, omdat zijn knecht weigerde pap te eten, die gekookt was van centrifugemelk, enz. Ook was ‘t product niet bruikbaar. De boter was slecht te smeren: vleesch er mee bakken was onmogelijk.

Men kende in Duitsland voorbeelden genoeg dat deze machines weer waren van de hand gedaan, daar ze op den duur niets waart bleken. De kooplieden waren ook zeer wantrouwig tegenover het nieuwe product. Daarbij waren de prijzen van de boter in dien tijd niet hoog. De fabriek kon de boter niet verkopen en de leden moesten ieder zelf hun deel maar aan den man zien te brengen. Maar dat ging ook niet gemakkelijk. De winkeliers beschouwden deze boter als margarine of fabrieksboter; zoo ook de burgers. Bij eene poging om boter in 't klein te verkopen aan de gegoede burgerij te Weert, waarvoor de voorzitter met een bestuurslid deze persoonlijk bezocht, kon niet meer afgezet worden dan 3 K.G. per week.

„Een hooggeplaatst persoon” gaf bij deze gelegenheid het volgende te kennen: „Ik wil u gaarne helpen, doch gij kunt van mij toch niet verlangen, dat ik fabrieksboter ga eten”. Een ander inwoner van Weert beweerde dat de Tungelroysche boer „zich een boks veur einen zeumersche daag liet aanmeten”.

„Of men al met zijn mandje naar Weert trok, 's avonds keerde men meestal met 't mandje vol boter naar huis terug. Dat duurde ongeveer 2 of drie weken. Het was om moedeloos te worden en de meester deed alle moeite om de boeren een riem onder 't hart te steken. Kon hij toch maar een koopman vinden voor hun boter! en jawel, zijn ijverig zoeken werd eindelijk beloond. Te Tongerlo (België), even over de grens, ontmoette hij op 16 Juni een opkoper van boter, die zeer verlegen om dergelijke boter was. Deze was niet bang voor de machineboter. De koop werd gesloten en Ament was in de wolven dat hij een gedeelte van de boter verkocht had voor 95 centimes per pond.

„Intusschen was het nieuwe gebouw klaar gekomen. Men moet nu niet denken dat dit een moderne zuivelfabriek was, zooals men ze heden in bijna elk dorp aantreft. Alles was nog maar heel eenvoudig ingericht. Men had het zoo gebouwd, dat, mocht de zaak eens niet meer goed gaan, men het kon verhuuren of verkopen als woonhuis, wat het thans ook is.

„Twee weken had men zich beholpen in het bakhuis, thans had men tenminste wat meer ruimte.

„Men was nu een gedeelte der boter kwijt, maar dat was toch maar half werk, om er op te vertrouwen nu en dan eens aan een kooplustigen koopman de boter te verkopen.

„Het plan werd geopperd naar Roermond te gaan en ze te veilen op de daar bestaande Botermijn. Op een Zaterdagmorgen trok een der bestuurders per huifkar naar Roermond. Met spanning werd te Tungelroy de uitslag afgewacht en 's avonds zag men de leege kar terugkeeren. Bovenop wapperde de roode zakdoek als vlag, ten tekenen, dat de boter verkocht was tegen een goeden prijs, n.l. 48-50-52 cent per pond.

„Den daaropvolgenden Zaterdag trok men er weer heen met hetzelfde resultaat. De fabrieksboter vond er gretig aftrek. Maar het zou nog beter worden. Op de mijn te Roermond kocht de heer Chr. Gorris voor zijn broer te Brussel meermalen de boter op. Deze wilde maar wat graag de Tungelroysche boter, en Ament was er als de kippen bij om met dezen koopman zaken te doen. De

heer Gorris kwam zelfs uit Brussel over om de zaak te regelen. Men sloot met hem een contract voor één jaar tegen 1,20 gld. per K.G. boter, te leveren in Brussel. Gorris was er zeer tevreden over, De boeren eveneens en elf jaar werd het contract hernieuwd tot 1903 toe. Dus zelfs toen reeds de Botermijn te Maastricht was opgericht, werd er nog geregeld een gedeelte der boter naar Brussel gezonden".

A. P.